

Nazire Kavramı ve Nazire Mecmuaları

Nazire (çoğulu nezâir), Arapça bir kelime olup (n, z, r) kökünden türemiştir. Kelimenin sözlük anlamı “bir şeye benzemek üzere yapılan şey, örnek, misl, karşılık”tır. Nazire kelimesinin terim anlamı da sözlük anlamına dayalı olarak oluşmuştur. Buna göre bir edebiyat terimi olarak nazire en genel biçimi ile şöyle tanımlanır: Bir şairin başta gazel olmak üzere kaside ve diğer nazım şekillerinde yazılmış bir şiirine başka bir şair tarafından aynı vezin, kafiye, redif ve konuda yazılmış benzerine denir. Bu genel tanımdan anlaşıldığı üzere bir şiirin nazire olabilmesi için tanzir edilen yani örnek alınan şiirle vezin, kafiye, redif ve konu birliği içinde olması gerekmektedir. Ancak bu genelleme asla bir kural değildir. Çünkü bazen bu unsurlardan bazılarının bulunmadığı nazireler de vardır.

Nazire yazma ya da söylemeye *tanzir etmek* denir. Nazire geleneğinde kendisine nazireler yazılan ilk şiire *zemin şiir* denir. Zemin şiir olup olmamasına bakılmaksızın bir şairin tanzir ettiği şiiri ise *model şiir* denir. Bir şairi nazire yazmaya iten sebep örnek alınan şiire duyulan beğeni olup amaç ise örnek alınan şiirden daha güzel şiir yazmak, örnek şiiri geçmek yani yarıştırdır.

Nazire ile aynı anlama gelip gelmediği konusu tartışmalı olan bir başka terim de “cevap”tır. Çeşitli kaynaklardaki bu tartışmalı tanımlamalardan anlaşıldığı üzere gazel, kaside ve diğer nazım Őekillerine yazılan hatta bir eserin tũmũne yazılan nazireler içinde kullanılmış olmakla birlikte *cevap* terimi daha çok mesnevilere yazılan nazireler için kullanılmıştır.

Tũrk Őairleri cevap terimini kelimenin Tũrkedeki anlamına uygun olarak “karşılık vermek” ile eşdeğer bir anlamda kullanmışlardır. Yani Şair ũstat saydığı başka bir Şairin bir eserinin benzerini yazarak ona cevap yani karşılık vermiş olur. Nazire geleneği Tũrk edebiyatına diğer pek çok unsur gibi İnan edebiyatından geçmiştir. İnan edebiyatında *nazire* yerine daha çok *cevap* terimi kullanılmıştır.

Nazire Tũrleri (Nazım Şekli-Nazire İlişkisi)

1) Mesnevilere Yazılan Nazireler

Türk edebiyatında mesnevi nazireleri daha çok aşk konulu mesnevilere, onlar içinde de özellikle de Genceli Nizami'nin Penc-genc adlı hamsesine yazılmıştır.

2) Diğer Nazım Şekilleri ile Yazılan Nazireler (Gazel, Kaside, Musammatlar vb.)

Türk edebiyatında hemen bütün nazım şekilleri ile yazılmış nazirelere rastlanmaktadır. Ancak divan şiirinin en çok rağbet gören nazım şekli olan gazel nazirecilik geleneğinde de çok rağbet görmüştür. Öte yandan gazel, şairlerin şairlik yeteneklerini sergilemede en önemli nazım şekli olması dolayısıyla da nazirecilikte de önemli olmuştur.

3) Bir Eserin Tümüne Yazılan Nazireler

Divan, tarih kitabı, lügat, tezkire vb. gibi mensur eserlere de nazireler yazılmıştır. Ancak bu eserlerden nazire olarak söz edilmesi örnek alınan esere düzenlemiş şekli, sunuş tarzı, dil ve üslup özellikleri vb. bakımlardan öykünülerek yazıldığını ifade etmek içindir.